

HÓDI GÉZA: VÍZHORDÓK

Szegedi festők. Oroszországban

Hódi Géza emléke kapcsán

Az egykor élt szegedi festők közül többen is jártak Oroszországban. Elsőnek **Károlyi Lajos** (1877—1927), a lágy színeket kedvelő neves festő-poéta lépett orosz földre, aki 1899-ben azzal a céllal indult el Jasz-naja Poljanába, hogy találkozhas-sék eszményképével, Tolsztojjal, az orosz íróóriással. A vele történet beszélgetésének élményeiről 1910-ben — Tolsztoj halálának évében — a Délmagyarország hasábjain emlékezett vissza Károlyi. De erről az érdekes eseményről többen — köztük **Bródy Sándor** — is írtak. Tolsztoj azon eszméit, mely szerint „... az egyes ember feladata az, hogy önmagát erkölcsi-szellemi értelemben tökéletesítse” — a tolsztojánus Károlyi Lajos mindig is igyekezett megvalósítani. Sőt, mint utópista szocialista ezeket az elveket a maga számára — a napilapokban és tárlatkatalógusokban megjelent — írásaiban többször is megfogalmazta.

Károlyi inkább eszméi síkon kötődött Tolsztojhoz, illetve Oroszországhoz, a száz évvel ezelőtti, 1881. május 9-én Szegeden született **Hódi Gézá**nak (1881—1942) pedig már a festészetében is erős nyomot hagy oroszországi tartózkodása. Hódi egy helybeli hajóács fiaként kezdte festésztanulmányait a pesti Mintarajziskolában. Évfolyamtársa volt **Herman Lipótnak**, aki egy róla szóló cikkében (1932) többek között azt írta Hódiról, hogy „... hatalmas Tolsztoj-szakállával ó imponált nekünk, kezdőknek... Minden megvolt benne, ami szükséges ahhoz, hogy iskolai feljegyzést nem tűrő vadászani érvényesüljön.” Stúdiumait Hódi ezután Münchenben, **Hollósy Simon**nál, a híres festőpedagógusnál folytatta, de ezt megelőzőleg Rómában is tartózkodott. 1905-ben hazatért Szegedre és rajziskolát nyitott. Ekkor festette egyik jelentős képét, a **Vízhordók**-at, amely más alkotásaival együtt a Móra Ferenc Múzeum tulajdona. 1907-ben történt házassága után másfél évre ismét külföldön, Bécsben, Salzburgban, Münchenben tartózkodott. 1909-ben való hazatérését követően felesége születésénél, azok kiskunhalasi szülőjében telepedett le. Családjá tagjairól és önmagáról készített ben-sőséges arcképeket, valamint világos tónusú tájbrázolásait jelzik ezt a korszakát. Kapcsolatait budapesti és szegedi művésztsársai-val Halasról is fenntartotta. A szegedi és a fővárosi tárlatokon kívül, 1912-ben Párizsban is kiállított, ahol műveit kedvező kritikával és ezüst díjjal jutalmazták. Az Alföldi Művészek Egyesületének 1913-as megalakulásában Hódi Géza, mint titkár jelentős szervező munkát végzett.

Hódi Géza biztatón induló fejlődését megakasztotta az első világháború, 1914-ben bevonult, s az orosz frontra vitték. Itt a következő évben fogságba került. A tomszki fogolytáborban helyezték el, ahol három és fél év alatt fes-

téssel is foglalkozhatott. A Tisza mellékéről elszakadt művész friss vázlatokban jelenítette meg a szibériai hidegben el-elshunó számokat. Sok képen láthatjuk, hogy érdeklődéssel szemlélte az orosz táj jellegzetes vonásait és a környéken dolgozó parasztok munkáját. Kis méretű, de a fogolytábor életét hűen érzékelő alkotásait főleg akvarellal festette

A békéscsabai gimnázium diákja voltam 1939 őszén, — hetedik „gimista”. Egy hételeji napon elmaradt az utolsó óra. Ahogyan ma mondanánk: író-olvasó találkozó volt helyette.

A tornacsarnokban gyülekeztünk, mind a négy felső évfolyam, s a tanári karból is többen. Egy katedraasztal-felénél — könyvkupac mögött — ketten ültek: szemüveges, fekete hajú, élénken gesztikuláló gyulai újságíró volt az egyikük, Balázs Árpádként mutatkozott be, s némi lelkes bevezető után föl-szólította társát, egy sovány, alig mozduló, sűrű hajú, csizmás parasztemberfelét; mutassa be új kötetét, s olvasson is föl a versekből.

A kevés beszédű parasztemberféle nem sokat mondott magáról; annyit jegyzett meg csupán, igen halkan, hogy a békési-bihari mezőkön pásztorkodott, s ősei is mind-mind birkások voltak; a juhok melé csapott, hódályszagú juhász-bojtárok.

Már erre a néhány szóra föl-kaptam a fejem; az meg egyenesen mozdulatlanul nyűgözött, amikor a pásztorköltő belekezdett az „És amikor felkél a nap” című versbe:

„Geszt mellett édes táj
[ma is, —
és pusztá bizony... neve:
[Vakrét.

Rég jártam ott...
[van már vagy hét
esztendeje, utójára.
Lapályán szunyogok élnék,
és amikor felkél a nap,
utódom, egy zord, vad
[juhszáz
imádkozik az örök
[égnek...”

Hogyan is ne állott volna el a lélegzetem! Hiszen én is Geszt mellett töltöttem a gyerekkoromat — sőt, akkor, 1939-ben a Geszttel szomszédos Bihar-szadány volt „illetőségem” helye; s a Vakrét lapályán dolgoztam is, épp azon a nyáron: istállót emelt ott édesapám, az ács — a szaktársával, s az öcsémekkel magam is „beszálltam” — mint minden nyáron — az építómunkába. „Segédmunkásként” — mondanánk ma.

A kissé szétálló szemű, méla pillantású pásztorember to-

A tomszki fogolytáborból 1918 júniusában a kommunizmus győzelmébe vetett hittel tért haza. Budapestre a Művészeti Dolgozók Szakszervezetében előadást tartott az orosz viszonyokról, majd ősszel Szegedre jött pármunkát végezni, s részt vett az Őszirozsás forradalomban, 1919 tavaszán, a Kiskunhalason megalakult direktórium tagja lett. A művészeti és a közoktatási feladatok végzését bízták rá. Részt vett Szeged szocializáló képzőművészetének kialakításában is.

A Tanácsköztársaság bukása után Hódinak menekülnie kellett. Emigrálásának első öt évét Szabadkán töltötte, s az ott élő kommunista művészekkel együtt elindították Szabadkán a két világháború közötti művészeti életet. 1926 tavaszán kiállítást rendezett Szegeden. Az itt bemutatott **Fehér-ruhás nő** című kiemelkedő képét, illetve ennek egyik változatát a helyi múzeum őrzi. Hódi politikai múltja miatt szülővárosában nem maradhatott, családját itthon hagyva, Bécsbe emigrált. Az osztrák fővárosban kommunistákkal került összeköttetésbe. Tíz évi bécsi emigrációja alatt főleg oroszországi emlékei alapján festette ismertté vált trojkás képeit. Ezeket rendszeresen hazaküldte Szegedre, hogy családja anyagi gondjain enyhítsen. 1935-ben útlevél nélkül érkezett vissza szülőhelyére. Itthon kommunista múltja miatt mellőzték és az 1942-ben bekövetkezett haláláig szegénységben kellett élnie. Hódi Géza azok közé tartozott, akik fölállozták tehetségüket a proletáriátus ügyéért, melyet mindvégig hűen szolgáltak. Most emlékezünk meg először róla.

SZELESI ZOLTÁN

Emlékek Sinka Istvánról

vább olvasott; nagy gyönyörűséggel hallgattam:

... Ringasd, ó, ringasd hát
furcsa fiunkat, ki majd
[a fényes
egyekbe néz olykor,
jobbágybölcsőjét énekelve,
melyből úgy nő ki, mint erős,
hú törzsből a ragyogó lomb.”

Még a felolvasás alatt „ősz-szedariztam” pár pengőt, a „Vád” című kötetre valót, s boldogan piculáztam le a katedraasztalra. S miközben a költő, a vékony, sötétkék ruhában, hófehér ingben üldögélt Sinka István beírta a dedikációt, odamotyogtam halkan:

— Bátyám... én zsadányi vagyok...

Rámmeredt furcsa szemével — a fél szeme merev és üveg-szemszerű volt, fél szeme azonban melegen sütött rám — úgy mondta, félmosollyal:

— No, akkor rokonok vagyunk. Orosiban sokat sütött éngem a nap. Ott is legeltettem eleget!

S visszakérve a már dedikált könyvet, odaírt még egy idézetet a „Szilvafa-vers”-ből:

„Pásztorok vagyunk, nézünk
[a semmibe,
és egymást őrizzük örökké.”

... Azóta Bibliám lett a „Vád” című kötet — máig bétéve tudom a legtöbb versét...

1940 tavaszán a szeghalmi gimnázium önképzőköré szerződést kötött a miénkel; egymás kölcsönös meglátogatása, s műsoros estek, — délelőtti szolgálatok voltak a szerződés lényege. Ezen a tavaszon át is jöttek a szeghalmiak Csabára, igazgatójuk: Nagy Miklós, „egy hiten” volt a mi magyar-tanárunkkal, Udvaros Józseffel, aki a népi írók könyveit rendre a kezünkbe nyomogatta. — A szeghalmiak közül egy Andó Ferenc nevű fiú Szabó Dezsőről adott elő, „Magányos csillag” címmel; s egy csillagszemű, gyönyörű, érettségiző

Közös életterünk védelmében

„Mégse hordhatok odahaza gáz-álarcot!” — dühöng a szerkesztőségbe fölhaborodottan berontó olvasónk — „csak azért, mert a szomszéd gumit rongyot, s a jó ég tudja mi mindent éget el a maga eszékabálta, lapostetős, csomka kéményű kazánházában. No-ha a környék minden épületét gázzal fűtik, lehetne akár patyolat-tiszta is a levegő. mégsem nyithatunk ablakot, mert a fekete, sűrű füst betüremkedik a lakásokba.”

Utánaérdeklődtem a dolognak: sajnós, egyelőre nincs paragrafus, amely a levegőt szennyező magánzókat megbüntetné, vagy rendre kényszerítené. Marad a könyörgő szó, az emberi belátás.

Hallgatom reggel a rádiót: szegedi riporterkollégám fül-orr-gé-gész professzort és mérnököt faggat arról, miként károsítják az ember hallását az ilyen-olyan zajok. Megegyezik a saját, korábbi tapasztalatomat, s emlékeztetnek egy idős olvasó gyötrelmeire: a szigetelés nélküli panelházak lakóinak nem a fűlére, hanem az idegeire megy a közlekedés zaja. A zörejek kizárását nem tették kötelezővé ilyen-olyan előírások, s noha — tudom meg — nem jelentett volna szóra érdemes többletkiadást, nem szigetelték az épületeket. Pedig az otthon menedéskében nem luxusigény a csend...

Evelkel ezelőtt, amiatt panaszkodtam, hogy némely kirándulóhely úgy fest egy-egy hétvégi turistajárás után, mint valami csatamező. Azóta már ládák, kukák is állnak a fák között, itt a Sze-

ged környéki erdőben is, mégis vannak akik nem állják melléjük dobni a szemetet.

Apróságok ezek. Legyinthe az olvasó, ez legyen a legnagyobb bajunk. De gondoljunk csak a nitráttal szennyezett víztől meghalt csecsemőkre, a Balaton halpusztulásaira, vagy a világ nagyvárosaiban már nem is utópisztikus szmogriadóra.

De nézzünk csak szét itt, megvehatárjainkon belül, hiszen a természetnek ezért a szüretért elsősorban mi, itt élők vagyunk felelősek. Hogyan bánunk a földdel? Már sokkal jobban, mint korábban: az utóbbi három évben 3 ezer 278 hektárral csökkentettük a műveletlen területek nagyságát, a vizsgálatok szerint a növényvédő szerek, műtrágyák használata következtében sem a talajban, sem élővizeinkben, sem a terményekben nem maradt veszélyes vegyszer. Gondja azonban a mezőgazdaságnak, hogy a sertéstelepeken képződő hígtrágya kezelését, végső elhelyezését nem tudták megoldani.

Vízvédelmünk sem mondható sikeresnek: az ivóvízellátás növekedését nem követte a szennyvízcsatorna-hálózat bővítése. A szilikkasztás komoly közegészségügyi és környezetvédelmi veszélyt rejt magában. Az üzemek termelte, tisztítatlan szennyvizek felszíni vizeink minőségét rontják, sőt fertőzöttségük fokozatosan nő. Sajnos, Szeged központi szennyvíztisztító telepének megépítésére ebben az ötéves tervben sem lesz elegendő pénz. S hogy milyen levegőt szívunk? A szakemberek szerint a városok levegője „elfogadható, ha a forgalmas közlekedési csomópontokat, az erős porszennyeződést nem számítjuk”. És ha számítjuk? Különösen mi, szegediek nem lehetünk elégedettek, hiszen a megye 200 légszennyező telepe közül 100 városunkat „szerencsételi”. S kilátásaink sem kecsegtetők: a jelenlegi bírságrendelet nem ösztönzi őket a levegő tisztaságának megvédésére. És van félteni való tájunk is: Mártély, Pusztaszer, a Fehér-tó és a Sas-ér környéke.

— Jóllehet, drága „mulatság” a természetvédelem, s mint az a megyei pártbizottságon, a népfőntinál megrendezett tanácskozáson elhangzott, a következő öt esztendőben sem várható csodák, kevés a pénz. De ami gondossággal elkerülhető, azt kötelességünk elkerülni.

A tudomány képviselői, intézmények, szervezetek, kormányok világsszerte intézkednek a természet védelmében. Hazánk is követte a jó példákat. A központi elképzelésektől, a központi szervezetek együttes jószándékától azonban még nem lesznek tisztábbak a vizek, nem „gondolják meg magukat” a talajt, levegőt szennyező anyagok. Az embereknek kell úgy tevékenykedniük, hogy a központi szándék, a környezet tisztasága valóra is váljék.

Csongrád megyében a tanács végrehajtó bizottsága megalakította a környezet- és természetvédelmi bizottságát, amelynek látószögébe beletartozik a megye állami és társadalmi szervezeteiben folyó környezetvédelmi tevékenység. Az összehangolt munka megszervezése a vb környezet-és természetvédelmi titkárnak feladata. Szervezeteink, iránnyitókink tehát már itt a megyében is vannak, nem is kevesen, hiszen ide sorolhatók még a helyi tanácsok, a Hazafias Népfőnt, a Vöröskereszt, az MTESZ szakemberei is. Rajtuk is múlik, hogy itt — és mindenütt — helyben fölkeltsék az emberekben a saját környezet iránti, egyéni felelősséget is. Azt az érzést, amelyet nem lehet csupán paragrafusokkal elültetni a gyárigazgatóban, a téesselnőkben és a gumival tüzelő szomszédban sem. Közös életterünk valamennyiünk otthona: együtt kell vívnyoznunk rá. Az efféle belső indíttatás olykor a pénznél is többet ér.

DÉR ENDRE

CHIKÁN ÁGNES